

HEVOSAJOKALUJEN TUOTANTO

Suomen käsityöläisyyden näkökulmasta

Suomen käsityöläisyyden toiminnantarkastaja
Lauri Mäkinen

Suomennos venäjänkielestä: Päivi Koro, Suomen vaunuhistoriallinen seura ry.

Taitto: Jocce Jönsson, Suomen vaunuhistoriallinen seura ry.

Yhteistyössä Suomenratsut ry:n aluekerhon Työhevosharrastajien kanssa.

HELSINKI
KEISARILLISEN SUOMEN SENAATIN KIRJAPAINO
1913

ЭКИПАЖНОЕ ПРОИЗВОДСТВО

ВЪ ВИДѢ КУСТАРНОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ

ВЪ

ФИНЛЯНДИИ.

СОСТАВИЛЪ ИНСПЕКТОРЪ КУСТАРНАГО ДѢЛА ВЪ ФИНЛЯНДИИ

ЛАУРИ МЯКИНЕНЪ.

ГЕЛЬСИНГФОРСЪ, 1913 ГОДА

ТИПОГРАФІЯ ИМПЕРАТОРСКАГО ФИНЛЯНДСКАГО СЕНАТА.

HEVOSAJOKALUJEN TUOTANTO

Suomen käsityöläisyyden näkökulmasta

Silloin, kun Suomen teille pystytettiin virstanpylväitä, alkoi maakunnissa tapahtuva ajokalujen valmistus muuttua käsityöteolliseksi tuotannoksi.

— ❖ —

Vaikka Suomessa on lukuisia vesireittejä, on kuljetukset siitä huolimatta aina suurimmaksi osaksi suoritettu hevosilla. Hevosrodun ominaisuuksien parantamisen myötä pyrittiin eri puolilla maata saamaan ajokalujen tuotantokin kuntoon.

— ❖ —

Nykyisin Suomessa työskentelee noin 3000 ihmistä ajokalu-tuotannossa. Kokemus on todistanut, että ajokalujen tuotanto käsityönä toimii erityisen hyvin, eikä teollinen tuotanto ole pystynyt sitä syrjäyttämään. Mitä tulee ajokalujen valmistukseen, niin luonnostaan väärin ja taipu-neiden puiden löytäminen metsästä on helpompaa sille, joka itse asuu metsän keskellä.

Vaikka metalliosia ostetaan yhä enemmän tehtaalta, niiden muokkaaminen tarvetta vastaaviksi vaatii edelleen työtä, jossa tarvitaan näppäriä käsiä ja sormia, ei niinkään konevoimaa. Koska ajokalujen valmistusta opetetaan myös monissa käsi-työteollisuus oppilaitoksissa, niin esitän kartan, johon on kaup-pojen lisäksi merkitty myös kotiteollisuusopistot. Erityinen opisto tällä alalla sijaitsee Kurikan maakunnassa, minkä alueen käsityöteollisuudesta on myö-hemmin esillä muitakin tietoja. Ajokaluista vain työvankkurit on pelkästään tehty puusta. Jopa yksinkertaisten rekien ja yleensäkin kaikkien ajokalujen täytyy olla raudalla vahvistettu. Mitä tulee ajokalutyyppiin, täytyy mainita kaikkein erinomai-simmat: kaakkois-karjalaiset (alue 9), pohjois-karjalaiset (alueet 11 ja 14) ja länsi-suomalaiset (alueet 2, 4, 5 ja 15). Viime vuosina on alettu val-

mistaa englantilaisten ja ranskalaisten mallien mukaisia vaunuja. Huolimatta siitä, että ajokalujen valmistus on monimutkaista ja käytettävät työkalut osin alkeellisia, joissakin paikoissa on saatu verrattain hyviä tuloksia. Vaunujen valmis-tuksen suhteen voidaan Valkjärveä pitää johtavana alueena (alue 9), koska nykyisin siellä valmistetaan vuosittain noin 340,000 markan edestä ajo-kaluja. Tähän on vaikuttanut Pietarin läheisyys vain 90 km päässä. Vuosittain Pietariin myydään yli 100,000 markan edestä. Kauppasuhteet Pietariin syntyivät osittain myös siksi, että tietyn tyyppisiin vaunuihin käytetään Pietarista hankittuja saarnipuita. Valkjärven ajokalu-valmistus on erityistä vielä senkin vuoksi, että jokaisen vaunun valmistaa alusta loppuun yksi mestari. Toisin sanoen puutyöt samoin kuin sepän ja maalarin työt tekee yksi ja sama ihminen,

töitä ei jaeta. Seuraava ajokalujen valmistuksen erityinen alue on Kurikka (alue 15). Siellä ajokalutyypit ovat etupäässä länsisuomalaisia tai englantilaisia. Tuolla alueella valmistettua vaunua nimitetään Turun malliksi, Aboski. Perimätiedon mukaan Tsaari Aleksanteri III ihastui näihin vaunuihin käydessään Suomessa vuonna 1888.

— ♦ —

Vuosittainen tulo ajokalujen valmistuksesta näinä aikoina on noin 100,000 markkaa. Suurin osa näistä tuotteista myydään juuri ennen vuotta 1903 vahvistetun osuuskassan välityksellä. Kurikan maakunnassa työ jaetaan siten, että puutyöt tekee yksi henkilö, metallityöt toinen, kolmas maalaa ja neljäs tekee nahkatyöt. Osuuskassa katsoo ensin vaunun tilauksesta puutöiden osuuden aina sepälle siirtymiseen asti, sitten sepän työ maalarille siirtymiseen jne. Näin ollen voidaan antaa täysi takuu tehdystä työstä. Kurikan osuuskassa jakaa myös omille jäsenilleen pieniä lainoja enimmäkseen parempien työkalujen hankkimiseksi. Työreen hinta on 6-12 markkaa, ajelureen hinta 25-150 markkaa, kaksipyöräisen työkärryn 30-70

markkaa, kiesien hinta 60-250 markkaa, trillojen (ajurin rattaat, droskit) 250-600 markkaa. Päiväpalkka yksinkertaisia vankkureita tekevillä on 2-3 markkaa, parempien tuotteiden valmistuksessa työskentelevillä 4-7 markkaa.

— ♦ —

Tyypillisiä suomalaisia ajokaluja esittävien muutaman piirroksen lisäksi tuon esiin alempana kahden alueen Valkjärven ja Kurikan ajokalujen hintoja, samoin kuin esitän tuotteiden myyntiolosuhteita. Molempien valmistajien tuotteet ansaitsevat täyden luottamuksen, koska valmistajat pyrkivät puhtaaseen omaantuntoon täyttäessään ostajien vaatimuksia. Valmistajat tarkkailevat, että ajokalut mahdollisuuksien mukaan vastaavat niiden tarkoitusta ja annettuja tietoja.

— ♦ —

Alempana näytetyt ajokalujen hinnat on laskettu Pietariin toimitettuina. Näihin hintoihin ei kuulu tullausta, joka tarvittaessa kuuluu tavaran vastaanottajalle. Tähän mennessä ajokaluja ei ole tullissa ratsattu, ellei niitä ole varustettu nahkamanteleilla ja pehmusteilla. Nelipyöräisiä vaunuja on kyllä tullattu, vaikka niissä ei ole ollut nahkaosia. Tästä näkökulmasta

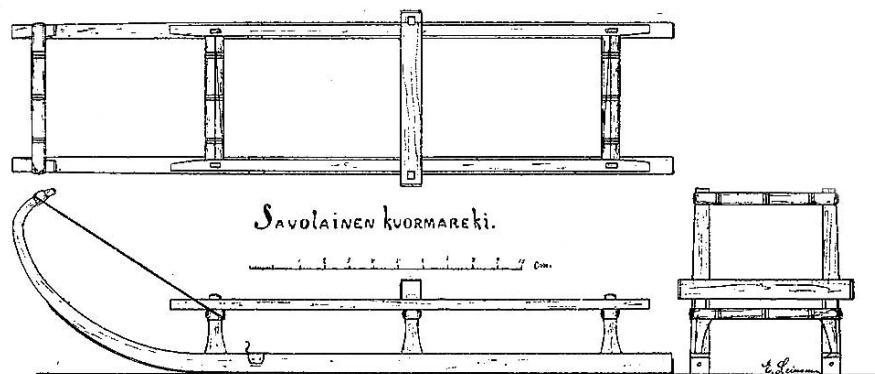
vaunujen tullaus ei ole vielä vakiintunutta. Lähellä Pietaria olevan Valkjärven alueen tuotantoa olevan vaunun tilaajan on edullisempaa maksaa tavarantoimituksen yhteydessä myös tulli. Useimmissa tapauksissa hinta ei ole ollut suurempi kuin tässä esitetyt. Kurikan osuuskunnasta, joka sijaitsee kauempana, on ymmärrettävästä syystä vaikeampi saada vaunua samoilla ehdoilla. Edellä mainitut tavarantoimittajat käyvät sen verran vilkasta kauppaa, että ajokaluja ei varastosta löydy. Toivottavaa olisikin saada tilaus ainakin kuukausi etukäteen ennen kuin ajokalua tarvitaan. Tilauksen yhteydessä yksi kolmasosa hinnasta maksetaan etukäteen postisiirtona. Loput hinnasta maksetaan jälkivaatimuksella tavaraa vastaan. Huomautan vielä, että ylempänä suositeltu kaupankäyntitapa on hallituksen valvonnan alla, eikä ole syytä pelätä ennakkomaksujen menettämistä.

— ♦ —

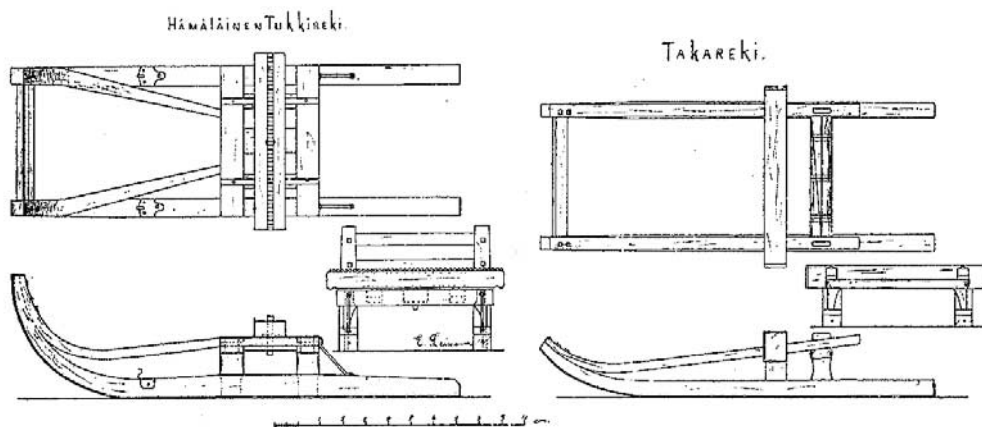
Tarkempaa katsausta ajokaluista ja niihin liittyvästä käsityöläisyydestä Suomessa voi saada allekirjoittaneelta, jonka toimisto sijaitsee Helsingissä, Merikatu 9 B.

Lauri Mäkinen

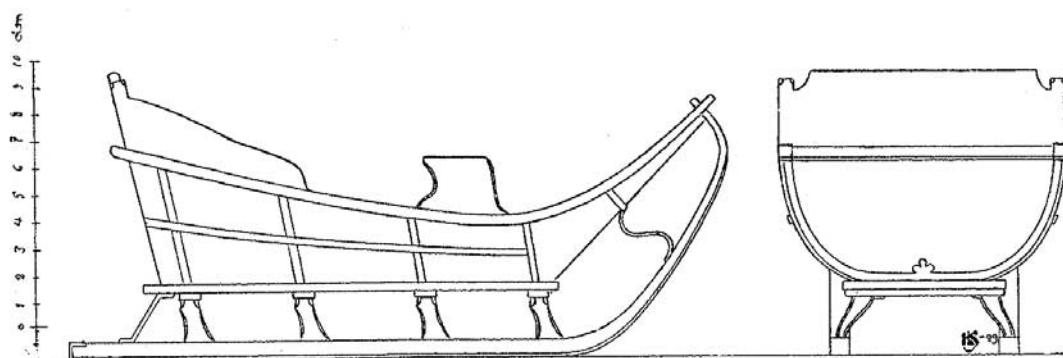
— ♦ —

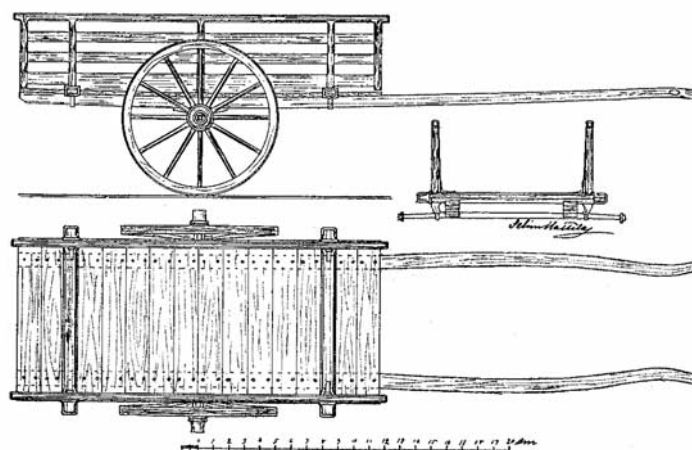
Savolainen työreki.

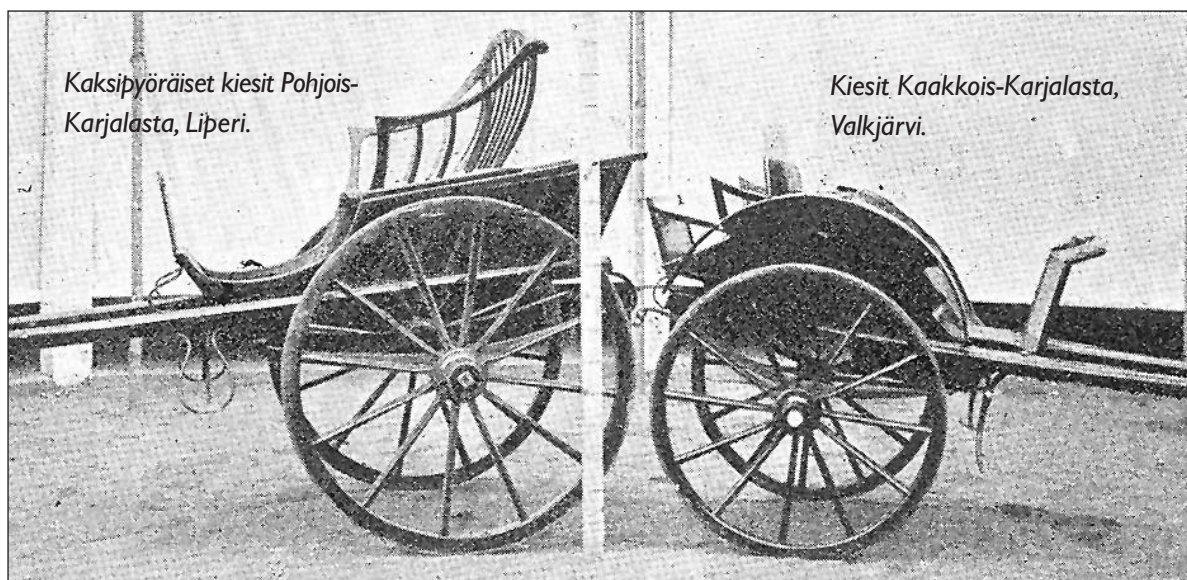
Härmäläinen työreki.

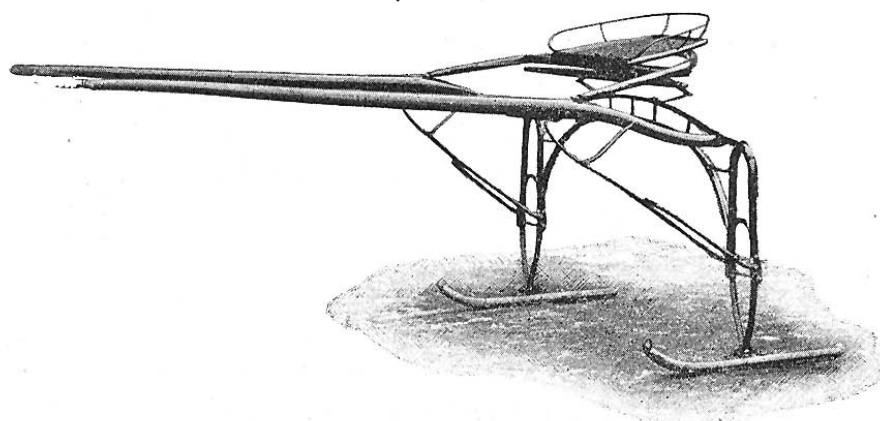
Lounaissuomalainen reki.

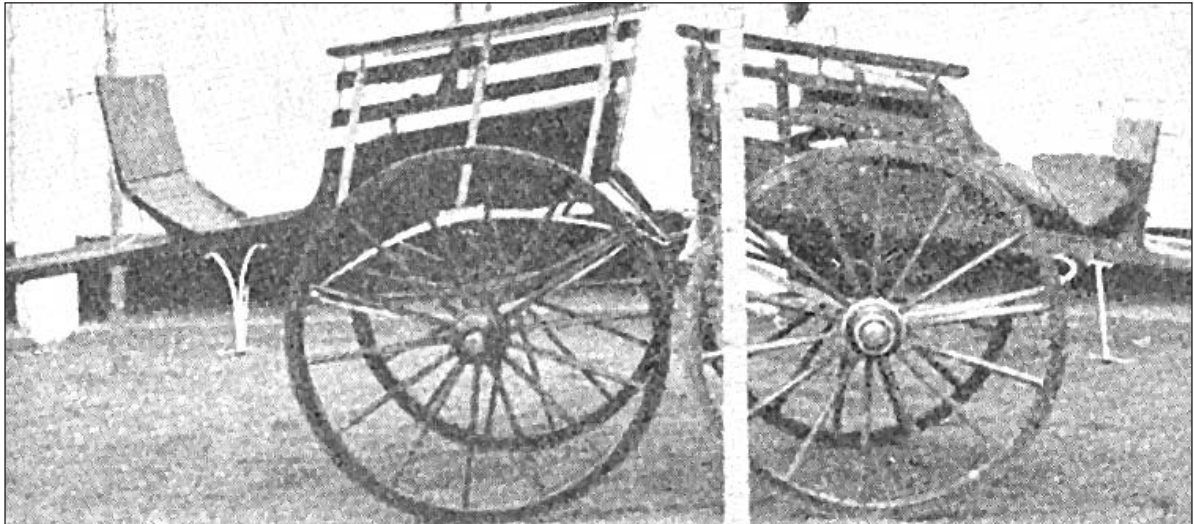
Länsisuomalaiset työkärryt.

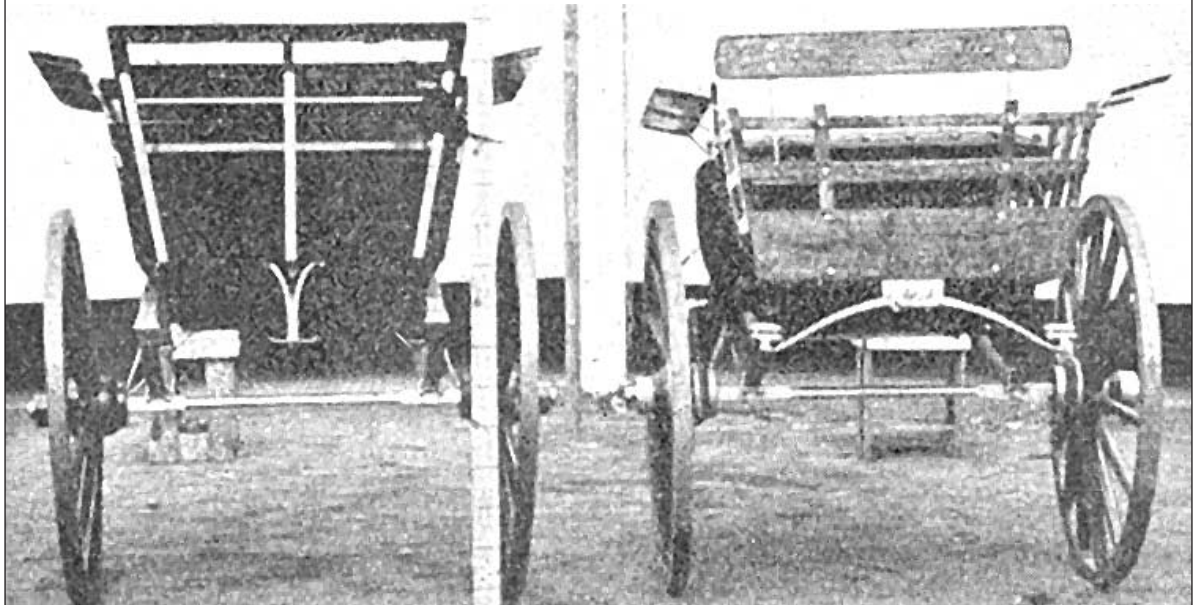
Valkjärveläinen

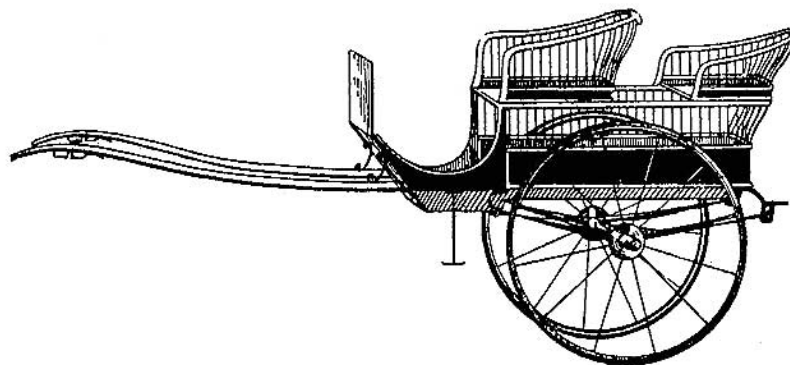
Kilpareki ilman pyöriä. Hinta 50 rup.
Samanlainen kumipyörillä 100 rup.

Anglo-ranskalaistyyppinen yksiakselinen. Muunnelmä englantilaisesta Gigistä tai Dogcartista.

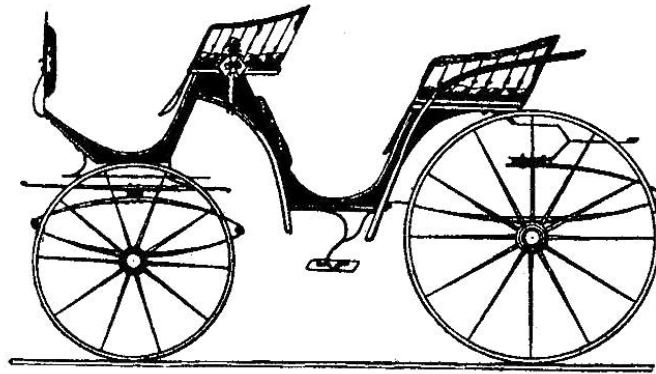

Kurikkalainen

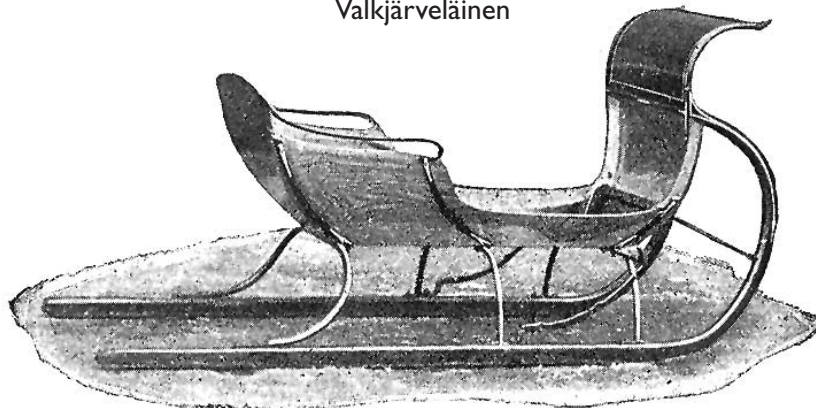
Yksiakselinen, Turun malli, Aboski hinta ilman mantteleita 100 rup.

Kurikkalainen

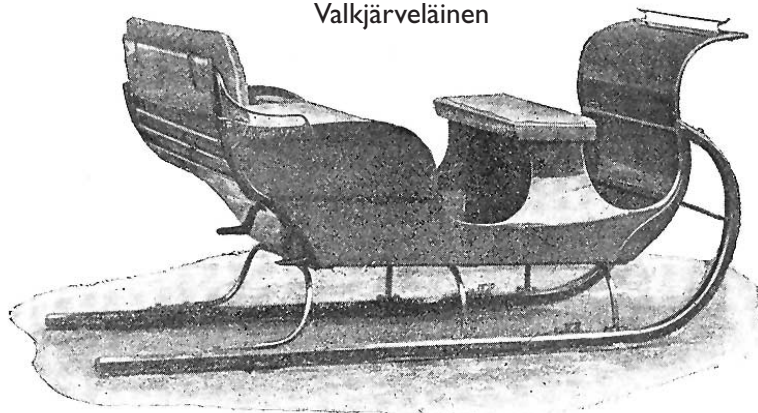
*Kaksiakseliset, Turun malli, Aboski.
Hinta ilman nahoitusta 200 rup.*

Valkjärveläinen

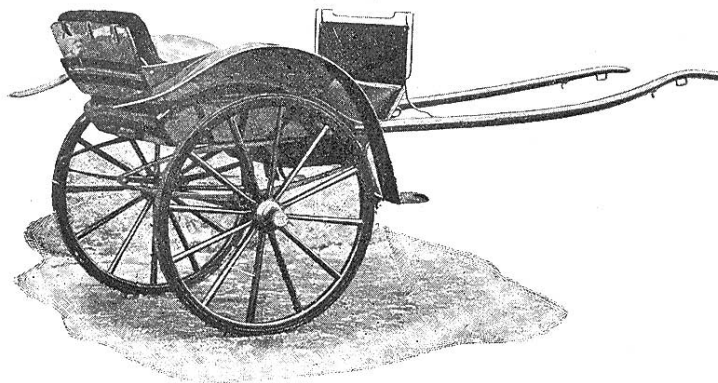
*Kahden hengen reki. Saarnista tai suomalaisesta puusta.
Maalattu. Hinta 30 rup.*

Valkjärveläinen

*Kolmen hengen reki. Saarnista tai maalattu.
Hinta 50 rup.*

Valkjärveläinen

Saarnipuiset kiesit, jossa tammipyörät.

Hinta 115 rup.

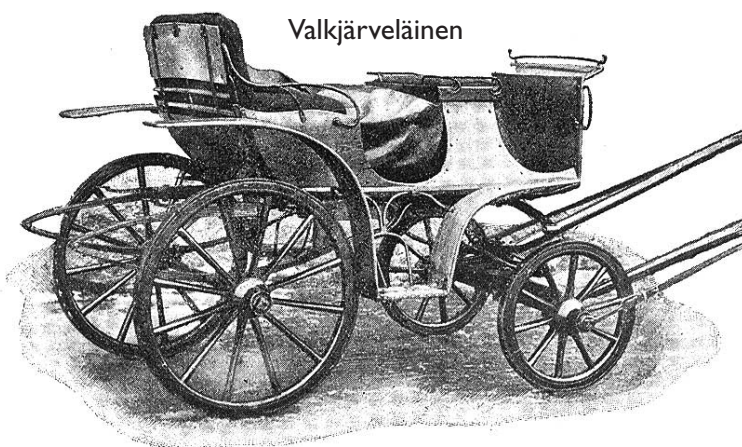
Valkjärveläinen

Saarnipuiset, yksiaksiset kahdella istuimella.

Lakattu tai maalattu. Ilman lyhtyjä hinta 125 rup.

Valkjärveläinen

Saarnipuiset vaunut, trillat ilman nahoitusta.

Hinta 160 rup.

Valkjärveläinen

Saarnipuiset vaunut, ilman nahoitusta.

Hinta 190 rup.

Valkjärveläinen

Saarnipuiset vaunut, ilman nahoitusta.

Hinta 210 rup.

KARTTA
Käsityöteollisuus Suomessa.

